

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๕ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

วารสารโพธิยาลัย ฉบับที่ ๕ ประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ จะเป็นวารสารอีกเล่มหนึ่งที่เต็มไปด้วยเนื้อหาที่คัดสรรมาเพื่อผู้อ่านของเรา เรื่องเด่นที่อยากแนะนำให้อ่านกัน คือ **พุทธบริษัทกับการปกป้องพระพุทธศาสนา** ซึ่งมีเนื้อหามุ่งแสดงให้เห็นหน้าที่ของพุทธบริษัทที่ควรมีต่อพระพุทธศาสนา โดยยกตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นจริง นับตั้งแต่ยุคพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งชมพูทวีป ผู้ทรงใช้พระราชอำนาจในฐานะจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุง และเผยแผ่พระธรรมออกไปสู่ดินแดนอื่น นับเป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่ ที่ชาวพุทธในดินแดนสุวรรณภูมิ ก็ควรจะได้น้อมรำลึกถึงพระมหาคุณูปการอันสำคัญยิ่งตรงนี้ และได้เรียนรู้ว่าพุทธบริษัทควรประพฤติปฏิบัติเฉกเช่นเดียวกันตามกำลังความสามารถของแต่ละบุคคล

ในปัจจุบันเต็มไปด้วยสัทธิธรรมปฏิรูป คือมีการดัดแปลงคำสอนดั้งเดิมให้เป็นไปตามความคิดเห็นของอาจารย์ แม้ว่าประเทศของเราได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเถรวาท แต่การบิดเบือนคำสอนยังคงมีอยู่ตลอดมา ทำให้คำสอนดั้งเดิมถูกละเลย และไม่เห็นความสำคัญ โดยหารู้ไม่ว่านี่คือการทำลายพระพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง

วัดจากแดงเป็นสถานที่แห่งหนึ่ง ที่เพียรพยายามรักษาคำสอนแบบดั้งเดิมตรงตามพระไตรปิฎก เพราะตระหนักถึงความสำคัญความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องที่สุด เพื่อรักษาพุทธธรรมให้บริสุทธิ์สืบต่อไป เราจึงมี

การเรียนภาษาบาลี ที่เป็นภาษาพุทธพจน์ เพราะภาษาอื่น (รวมถึงภาษาไทย) ไม่สามารถเข้าถึงสภาวะธรรมที่ซ่อนลึกอยู่ในภาษาบาลีได้ พุทธศาสนิกชนหากประสงค์จะเรียนรู้พระไตรปิฎกให้แม่นยำเที่ยงตรง ก็ต้องเรียนภาษาบาลี เพื่อจะได้ศึกษาพระไตรปิฎกต่อไปได้อย่างถูกต้องตามพุทธวจนะอย่างแท้จริง

นอกจากนั้น เรายังคงมีเรื่องน่าสนใจให้ท่านผู้อ่านอย่างคับคั่ง หลายเรื่องเขียนโดยพระภิกษุผู้จำพรรษาอยู่ที่วัดจากแดง ล้วนเป็นผู้ทรงความรู้ ความสามารถ จากทางโลกมาก่อน และได้ตัดสินใจสละทางโลกมาอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์ นักเขียนใหม่ล่าสุดของเราคือ พระพุทธิง ชุตติปัญญา อดีตคือ นายพุทธิง เจริญวงษ์ เดิมท่านเป็นสถาปนิก บวชเรียนมาแล้ว ๗ ปี เคยทำกิจกรรมด้านการเผยแผ่มาก่อน และได้ตัดสินใจมาเรียนบาลีใหญ่และพระไตรปิฎกที่วัดจากแดง ในเล่มนี้ท่านเขียนเรื่อง **‘ทุนการศึกษาห้าพันปี’** แม้แต่ชื่อเรื่องก็ชวนฉงนแล้ว ต้องอ่านคำเฉลยได้ที่บทความนี้

ฉบับนี้ พระมหาพจน์ สุวโจ Ph.D จากมหาวิทยาลัยเกลานิยา ประเทศศรีลังกา ปัจจุบันสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงฆ์ วิทยาเขตบุรีรัมย์ ท่านเป็นผู้ขยันในการศึกษาและการเขียนหนังสือมาก มีผลงานหนังสือมาแล้วหลายเล่ม ท่านอุทิศส่วสละเวลาอันเหลือน้อยจากงานที่ทำอยู่มาร่วมเขียนบทความเชิง

เกี่ยวกับทศดมนต์

ตำนานคาถาพระอรหันต์ ๘ ทิศ (๑)

วิเทศทัณฑ์

สวดกันทุกวันตั้งแต่บวชมาจนปานนี้ก็ร่วมสามทศวรรษเข้าไปแล้ว ไม่เคยคิดจะตั้งคำถามว่า คาถาพระอรหันต์ ๘ ทิศ มาจากไหน ใครเป็นคนแต่ง เป็นความเชื่อแบบเถรวาทหรือมหายาน เชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน ฯลฯ

ก็เพราะชาวพุทธไทยเราเริ่มต้นด้วยศรัทธา จึงไม่ค่อยต้องการคำตอบที่มากกว่าที่มีอยู่หรือที่เป็นอยู่ ด้านหนึ่งมองว่าดีเพราะไม่ต้องการอะไรใหม่มาเติมเพิ่มขยายให้มากความ มีเท่าใดก็รักษาเท่านั้น และพยายามรักษาไว้ให้ดีที่สุดเพื่อเป็นประโยชน์แก่ลูกหลาน แต่มองอีกด้านหนึ่งเป็นผลเสียร้ายแรง เพราะว่าทุกสิ่งต้องพัฒนาและต่อยอดเรื่อยไป หากสิ่งใดไม่สามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้ก็จะค่อยถูกลบเลือนสูญหายไป

เพราะความอยากรู้แท้ๆ จึงเป็นเหตุให้สืบค้นหาที่มาของคาถาบทนี้

ตั้งชื่อให้ดูดีว่า “ตำนานพระคาถาอรหันต์ ๘ ทิศ” มิได้ต้องการให้เลิศหรูเพื่อดึงดูดความสนใจ แต่เพราะข้อมูลที่ค้นหาได้ยังไม่สามารถสรุปลงตัวว่าถูกต้องแท้จริงหรือไม่ เป็นเพียงแต่การสันนิษฐานเท่านั้น เหมือนพบรอยเท้าสัตว์กลางป่า ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะระบุชัดเจนว่าเป็นเพศผู้หรือเพศเมีย สิ่งที่ได้มาจึงเป็นเพียงการสันนิษฐานเท่านั้น

เบื้องต้นบอกก่อนว่า พระคาถาอรหันต์ ๘ ทิศ แต่งสมัยอาณาจักรล้านนาของไทย เหตุผลคือในประวัติศาสตร์ชาติไทย ไม่เคยมี

สมัยไหนที่พระสงฆ์ไทยจะแตกทางด้านภาษาบาลีมากกว่ายุคนี้อีกแล้ว เชี่ยวชาญถึงขนาดกล้าสังคายนาพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก บนผืนแผ่นดินไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐ และได้รับการบันทึกไว้เป็นหลักฐานตราบเท่าปัจจุบันนี้

คำถามต่อมาคือ หากแต่งสมัยอาณาจักรล้านนา เหตุใดเนื้อความในพระคาถาจึงปะปนด้วยคติความเชื่อแบบพราหมณ์ หรือมีกลิ่นไอของมหายานปะปนมาด้วย คำตอบที่ถูกต้องควรย้อนรอยถอยหลังสืบค้นเบื้องหน้าเบื้องหลังของประวัติศาสตร์กันยาวไกล ถ้าอ้างอิงหลักฐานก็ไม่ครบชวนให้ไม่น่าเชื่อถือ แต่หากยาวไปคนอ่านก็ไม่อยากตาม โดยเฉพาะคนไทยชอบอะไรด่วนเร็ว เนื้อหาเยิ่นเย้อมาก ความไม่ย่อกรอ แต่เรื่องนี้ต้องบอกว่าถอยหลังไปนานจริงๆ เฉลอๆ เป็นหลายพันปี ตั้งแต่ประเทศไทยยังไม่เกิดเป็นตัวเป็นตนด้วยซ้ำ

นอกจากนั้น พระคาถาอรหันต์อาจเกี่ยวข้องกับความเชื่อมหายานด้วย และน่าจะเกี่ยวพันกับคาถาชินบัญชรอีกโสดหนึ่ง ถ้าจะหาหลักฐานกล่าวอ้างคงไม่มี เพราะไม่มีการจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์นั้นมีกล่าวไว้มากมายหลายแห่ง ทำให้สามารถตีความได้ง่าย และสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างมีเหตุมีผลลงตัว จึงเห็นว่าควรเกริ่นนำให้รู้ที่มาที่ไปของเนื้อหาเสียก่อน

เริ่มต้นจับความตั้งแต่ประเทศอินเดียเหตุ เพราะอารยธรรมดินแดนภารตะนี้เองสร้างตัว ตนคนสุวรรณภูมิให้มีวัฒนธรรมเหมือนถิ่นอื่น จึงเป็นเหตุให้นักวิชาการทั่วโลกเรียกกันติดปาก ว่า **อินโดจีน** เพราะดินแดนบริเวณแถบนี้ได้รับอารยธรรมยิ่งใหญ่สองสายคืออินเดียและจีน

อารยธรรมอินเดียที่เข้ามาสู่ดินแดน สุวรรณภูมิยุคแรกเริ่มนั้นคือพราหมณ์ ส่วน ใครจะเป็นคนนำมาระหว่างพ่อค้ากับนักบวช นั้น ให้ไปสืบค้นหาข้อมูลกันเอง เพราะหาก จะให้อธิบายคงเขียนได้หนังสือเป็นเล่ม แม้ ปัจจุบันนักวิชาการยังไม่สามารถตกลงกันได้ ล้ำสุดประชุมใกล้บ้านเราก็ยังตกลงกันไม่ได้ เถียงกันหน้าดำหน้าแดงเอาเป็นเอาตาย สุดท้าย คำตอบเป็นอากาศ

ความเชื่อที่เถาโถมเข้าสู่ดินแดนอุษาคเนย์ คงไม่มีอะไรเกินเรื่องเทพเจ้า โดยเฉพาะ เทพตรีมูรติ หรือเทพผู้ยิ่งใหญ่ ๓ องค์ ได้แก่ พระพรหม พระวิษณุ และพระศิวะ มีคนเชื่อ ถือกันทั้งบ้านทั้งเมือง นับตั้งแต่ประชาชนคน รากหญ้าจนถึงพระราชวงศ์ชั้นสูง ไม่เชื่อก็ลอง

แวะไปดูที่สี่แยกราชประสงค์ ถ้าสังเกตให้ดีจะ เห็นว่าพิธีกรรมของคนไทยมีพัฒนาการไปไกล มากกว่าต้นฉบับ

ถามว่าแล้วมันเกี่ยวอะไรกับคาถาพระ อรหันต์ ๘ ทิศ

ตอบว่ามันเกี่ยวตั้งแต่พระพรหมเริ่มย่าง เหยียบเข้ามาบนดินแดนสุวรรณภูมิแล้ว สิ่ง หนึ่งซึ่งคนดินแดนนี้รับไว้คือ เรื่องจักรวาล ไม่รู้ว่าเป็นความจริงหรือจินตนาการ แต่มัน หลูหลูหราน่าเชื่อถือสำหรับคนสมัยนั้น ถือว่า เป็นวิทยาการสมัยใหม่ ไม่เคยมีใครเล่าให้ฟัง มาก่อน และสำคัญคือศาสนาพราหมณ์มุ่ง ขยายตรงให้คนชั้นสูงก่อนแล้วจึงลามลดลงสู่คน ชั้นล่าง

เรื่องจักรวาลพอเล่าให้ฟังโดยย่อดังนี้ ครั้นสร้างจักรวาลแล้วพระเจ้าจึงสร้างโลกให้เป็นแกนกลาง (บ้างก็ว่าพระพรหม บ้างก็ว่า พระศิวะ) โดยมีลักษณะลอยตัวอยู่เหนือน้ำมี ปลาอานนท์คอยหนุน ตรงกึ่งกลางของโลกให้เป็นที่ตั้งของเขาพระสุเมรุ มีภูเขาขนาดใหญ่

ล้อมเขาพระสุเมรุอีกที เรียกว่าสัตบริภันท์คีรี รอบนอกมีทวีปใหญ่ตั้งอยู่ ๔ ทิศ ได้แก่

๑) ชมพูทวีป ตั้งอยู่ทางทิศใต้ มีรูปร่าง สัณฐานเหมือนเกวียน มีต้นหว่านเป็นไม้ประจำ ทวีป ชาวชมพูทวีปมีอายุมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การรักษาศีลและประเพณีธรรม

๒) อปรโคยานทวีป ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก มีรูปร่าง สัณฐานเหมือนคันฉ่อง มีต้นกระทุ้ม เป็นไม้ประจำทวีป ชาวอปรโคยานทวีปมีอายุ ๕๐๐ ปี

๓) อุตตรกुरुทวีป ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ มี รูปร่าง สัณฐานเหมือนตั่ง มีต้นกัลปพฤกษ์ เป็นไม้ประจำทวีป ชาวอุตตรกुरुทวีปมีอายุ ๑,๐๐๐ ปี และ

๔) ปุพพิเทหทวีป ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก มีรูปร่าง สัณฐานเหมือนอัมจันทร์ มีต้น

ซึกเป็นไม้ประจำทวีป ชาวปุพพิเทหทวีป มีอายุ ๗๐๐ ปี

เห็นหรือยังว่าไอเดียของชาวชมพูทวีปยุค นั้นบรรเจิดแค่ไหน พัฒนาไปไกลมากที่สุดตั้งแต่ ฝรั่งยังไม่เกิดเป็นตัวตนด้วยซ้ำ ไม่ว่าความคิด นี้จะเป็นศรัทธาคือได้ยินมาตามแบบฉบับของ พราหมณ์ หรือว่าเป็นการตรัสรู้หรือค้นพบ ด้วยปัญญาญาณตามแบบของพุทธศาสนา แต่ความเชื่อดังกล่าวนี้ล้วนเป็นที่ยอมรับของ ผู้คนทุกแห่งหนที่ศาสนาพราหมณ์เผยแผ่ไปถึง

เมื่อโลกเป็นจุดศูนย์กลางของจักรวาล ย่อมเป็นสถานสถิตของเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ และ อะไรต่ออะไรที่สำคัญอีกมากมาย จึงจำเป็นต้องมีเทพอารักขา ผู้ที่สร้างเทพเหล่านั้น พร้อมประทานฤทธานุภาพคงไม่พ้นใครอื่น นอกจากเทพผู้เป็นใหญ่นั้นเอง (คราวหน้า มาว่ากันต่อ)

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๖ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘

วารสารโพธิยาลัย เดินทางมาได้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว เริ่มมีแฟนประจำถามหา และรออ่านเล่มใหม่ ปฏิสัมพันธ์ในลักษณะนี้ จะว่าไป ก็เป็นกำลังใจให้กับเรา คณะผู้จัดทำวารสาร ที่ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์สุขของผู้อ่านอย่างแท้จริง ไม่มีผลประโยชน์ทางธุรกิจใดๆ ทั้งสิ้น เป็นธรรมทานบริสุทธิ์ที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่า ชะนทานทั้งปวง

หากผู้อ่านท่านใดเห็นคุณค่าในการเผยแพร่ธรรมของเรา อยากมีส่วนร่วมในธรรมทานนี้ ไม่ว่าจะทางใด สามารถติดต่อได้ที่วัดจากแดง ซ.เพชรหิรัญ ๑๐ ต.ทรงคนอง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ โทร. ๐๒-๔๖๔-๑๑๒๒

ผู้อ่านที่ติดตามวารสารโพธิยาลัยมาโดยตลอด อาจจะสังเกตพบว่า มักจะมีบทความเกี่ยวกับพระพุทธรูป สำคัญมาตีพิมพ์ไว้เสมอ เพราะพระพุทธรูปคือรูปเคารพ แทนองค์พระศาสดา ในฐานะพุทธศาสนิกชน การเคารพบูชาพระพุทธรูป เปรียบเหมือนการเคารพบูชาพระพุทธองค์ และพระพุทธรูปทั้งหลายจะถูกสร้างด้วยศรัทธาอย่างสูงสุด ในสมัยโบราณปฏิมากรผู้ปั้น แกะ หล่อ พระพุทธรูปจะต้องถือศีลแปด และแต่งชุดขาวในการทำงาน ฉบับนี้เราได้ตีพิมพ์เรื่อง **ตำนานพระแก้วมรกต** พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของคนไทย โดยนำมาจากหนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ section สำมะโน ประจำวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ วารสารโพธิยาลัยขอขอบคุณ หนังสือพิมพ์โพสทูเดย์ มา ณ โอกาสนี้

เนื้อหาในวารสารฯ ฉบับนี้ มีหลายบทความที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษา ซึ่งมีความสำคัญมาก แต่ผู้คนส่วนมากมักจะมองไม่เห็นความสำคัญเท่าที่ควร โดยลืมไปว่า ภาษาคือเครื่องมือเข้าถึงความรู้ต่างๆ

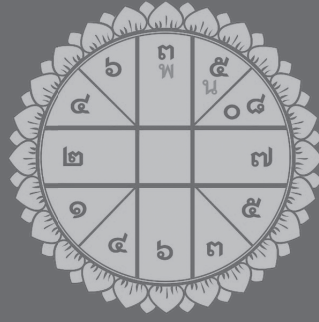
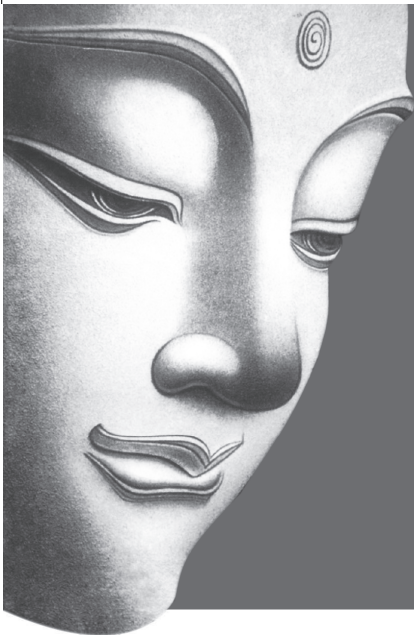
ความเข้าใจสิ่งต่างๆ หากไม่มีภาษา หรือพูดคนละภาษา จะเข้าใจกันยากมาก หรือไม่เข้าใจเลย

ในฐานะคนไทย ควรให้ความใส่ใจกับการเรียนภาษาไทยของเรา จนกระทั่งสามารถใช้ประโยชน์จากภาษาไทยได้อย่างเชี่ยวชาญชำนาญการ คนไทยในยุคนี้ ทำภาษาไทยวิบัติ มีการสร้างคำใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวัน จนกระทั่งบางทีฟังดูแล้วแปลกประหลาด งงงวย เหลือเชื่อ ตัวอย่างเช่น คำว่า **นาง** ซึ่งแปลว่า ผู้หญิง คู่กับคำว่า **นาย** ซึ่งแปลว่า ผู้ชาย แต่สมัยนี้ใช้กันประอะ เลอะเทอะไปหมด จะพูดถึงใครก็เรียก เธอ และแม้แต่เป็น เขา หรือ เด็กหญิง เด็กชายว่า **นาง** พูดกันเกร่อทางสื่อทุกประเภท นับตั้งแต่โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือ ทำไม กบว. จึงไม่ท้วงติงเรื่องนี้บ้างเลย ปล่อยให้พูดกันอย่างแพร่หลายไปทุกสื่อเช่นนี้

ทั้งนี้ ยังไม่นับศัพท์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ที่อาจยอมรับได้ว่าเป็นศัพท์เกิดใหม่ เช่น ฟิน ซิลล์ เกรียน ฯลฯ ซึ่งเรื่องศัพท์เกิดใหม่นี้ ก็พยายามใจกว้างยอมรับว่า เป็นศัพท์เกิดใหม่ แต่การใช้คำที่ไม่ตรงความหมายในที่ๆ ไม่สมควรใช้นี้สิ ทนไม่ได้จริงๆ

ด้วยเหตุนี้วารสารโพธิยาลัย จึงมีความตั้งใจจะสรรหาบทความทางภาษาที่น่าสนใจ มีเนื้อหาที่มีหลักการที่น่าเชื่อถือรองรับ เพื่อจรรโลงภาษาไทยของเราให้มีความมั่นคงสืบต่อไป ไม่ใช่ผิดเพี้ยนไปเรื่อยๆ จนอาจไม่เหลือเค้าเดิมไว้ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ศึกษา

วิธีการที่จะเข้าใจภาษาไทยอีกวิธีหนึ่ง คือ การเรียนภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต เพิ่มเติม เพราะ

ตำนาน คาถา

พระอรหันต์ ๙ ทิศ (๒)

วิเทศหทัย

ตอนที่แล้วได้เกริ่นให้ทราบถึงแนวความคิดเรื่องเทพนพเคราะห์ว่าถือกำเนิดเกิดขึ้นมาจากจักรวาลวิทยา ตามความคิดอ่านของคนสมัยโบราณนานเน คราวนี้เรามาวិเคราะห์ให้ละเอียดลึกซึ้งถึงความเป็นมาของเทพนพเคราะห์เหล่านั้น

เบื้องต้นขอบอกว่าคติความเชื่อเรื่องเทพนพเคราะห์ ก็ไม่ต่างจากนิกายเทพปกรณัมของชาติเหล่าอื่นเลย มีหลายเวอร์ชันคล้ายกันบ้างเหมือนกันบ้าง เพราะแต่ละยุคต่างเสกสร้างเทพเหล่านี้ให้มีลักษณะการแตกต่างกันออกไปตามความคิดเห็นแห่งตน

เทพนพเคราะห์หรือนวครหะ (Nava-Graha) ประกอบด้วย ๑. พระอาทิตย์ ๒. พระจันทร์ ๓. พระอังคาร ๔. พระพุธ ๕. พระเสาร์ ๖. พระพฤหัสบดี ๗. พระราหู ๘. พระศุกร์ และ ๙. พระเกตุ

หากไล่ตามความเป็นอาวสุแล้ว พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระพฤหัสบดี และพระศุกร์นั้นเก่าแก่กว่าเพื่อน เพราะถือกำเนิดเกิดขึ้นตั้งแต่ว่าพวกอารยันยังเป็นเผ่าเร่ร่อนอยู่แถบเอเชียกลาง ชื่อของเทพนพเคราะห์เหล่านี้มีปรากฏให้เห็น ออกบ่อยในคัมภีร์พระเวท ซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์เก่าสุดของพวกพราหมณ์

บรรดาเหล่าเทพนพเคราะห์รุ่นอาวสุชั้นพระอาทิตย์ดูเหมือนจะโดดเด่นกว่าเทพองค์อื่น อาจเป็นเพราะทางกายภาพพระอาทิตย์มีคุณูปการแก่มวลมนุษย์ค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะการให้แสงสว่าง ทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารเจริญเติบโตอุดมสมบูรณ์ จึงได้รับการบูชาสรรเสริญมากกว่าใคร พระอาทิตย์นั้นเป็นเทพเก่าแก่รุ่นเดียวกับ พระอัคนี พระโสม (พระจันทร์) พระอินทร์ และพระวายุ ขณะที่เทพองค์อื่นค่อยๆ หมดความสำคัญขาดคนเชื่อถือลงไปตามกาลเวลา แต่พระอาทิตย์กลับยืนยงเรื่อยมาไม่เสื่อมหาย แสดงให้เห็นว่ามีดีพอตัว

ต่อมาคือพระจันทร์เดิมมีชื่อว่าโสม เป็นผู้ปรุงสุราถวายพระอินทร์และเหล่าเทพยดาบนสรวงสวรรค์ อันว่าโสมนั้นคือเหล้าน้ำสีขาว ทำจากต้นโสมผสมกับนมสด กินพอเป็นยา ทำให้อีกheimไม่เกรงกลัวใคร จึงเรียกว่า สุระ แปลว่า ผู้กล้า ส่วนพวกไม่ได้กินน้ำโสมเรียกว่า อสุร แปลว่า ไม่กล้า ว่ากันว่าพอน้ำโสมเข้าปากแล้วเป็นต้องทะเลาะเบาะแว้งกันทุกที หนักเข้าเป็นไม่สนใจว่าหน้าอินทร์หรือหน้าพรหมกันทีเดียว วิรกรรมความห้ามของเทวดาที่น้ำโสมเข้าปากมีให้เห็นออกบ่อย

ไม่รู้ว่พระโสมอวตารมาเกิดที่เมืองไทยหรือเปล่า เพราะกริยาอาการของผู้ตีโสมยี่ห่อไทยก็ไม่ต่างจากน้ำโสมของอินเดียเลย และเห็นจะสร้างความเสียหายมากมายเหลือคณานับ

ถัดมาเป็นพระพหูสบัติและพระศุภรเทพสององค์นี้มีดีเหมือนกัน กล่าวคือเป็นผู้ทรงความรู้แตกฉานในสรรพวิชาบรรดามีในสามโลก แต่มีอุปนิสัยแตกต่างกันเหมือนสีขาอตัดสีดำ

พระพหูสบัตินั้นเลิศในสรรพวิชาด้านเป็นคุณ เพราะแนะนำแต่การเสริมสร้างความดีเพื่อเพิ่มพูนบารมี ด้วยเหตุนี้จึงมีลูกศิษย์เป็นเหล่าเทพยดาตั้งแต่พระอินทร์จนถึงเทวดาผู้น้อย ขณะที่พระศุภรเชี่ยวชาญด้านมนตร์คาถาไสยเวท จึงแวดล้อมด้วยพวกทานพแพทย์และอสูร แม้แต่ทศกัณฐ์ก็เป็นศิษย์เอกของพระศุภร

เล่ากันว่าพระพหูสบัติและพระศุภรนั้นออกแรงประลองกำลังกันหลายครั้ง แต่ละครั้งแทบทำให้สรวงสวรรค์ถล่มทลาย เพราะแต่ละฝ่ายมีศิษย์ผู้ทรงฤทธานุภาพแวดล้อมเป็นจำนวนมาก ร้อนถึงเทพเจ้าผู้ใหญ่ระดับบีกแห่งสามโลก เช่น พระศิวะ พระวิษณุ และพระพรหม ต้องเข้ามาไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหาทุกครั้งไป

ส่วนพระอังคาร พระพุทธ พระเสาร์ พระราหู และพระเกตุ เห็นเป็นเทพนพเคราะห์อีกรุ่นหนึ่งภายหลัง สันนิษฐานเอาน่าจะเป็นเทพของคนที่พื้นเมืองชาวตราวิเดียน สมัยแรกอาจถูกต่อต้านบังคับ แต่ต่อมาได้ก่อเกิดพัฒนาการกลายเป็นที่รู้จักแพร่หลาย โดยเฉพาะพระพุทธและพระเสาร์นั้นน่าโดดเด่นกว่าองค์อื่น เพราะพระพุทธได้รับการยกย่องว่าเลิศ

ด้านการค้าพาณิชย์ ส่วนพระเสาร์เลิศด้านกลีกรรรม หากมองด้วยสายตาเป็นธรรม พวกอารยันไม่มีความชำนาญสองด้านนี้เลย เพราะเดิมเป็นชนเผ่าเร่ร่อน ทำสงครามขยายดินแดนเรื่อยไป จึงเชื่อว่าเทพเหล่านี้เป็นเทพของพวกตราวิเดียนมาแต่เดิม

สำหรับพระราหูและพระเกตุนั้น เรื่องราวยังคลุมเครือ จึงคิดเอาว่าเดิมน่าจะเป็นเทพองค์เดียวกัน อาจจะเป็นการเคารพกราบไหว้ร่วมกันระหว่างพวกอารยันกับพวกตราวิเดียน แต่พอนานเข้าต่างฝ่ายต่างอ้างว่าเป็นเทพของพวกตน จึงต้องมีการแบ่งเป็นสองภาค พระราหูเป็นผู้ร้ายกลายเป็นของพวกตราวิเดียนไป ส่วนพระเกตุอยู่ฝ่ายดีกลายเป็นของพวกอารยันไป ผิดถูกอย่างไรพิจารณาเอาเอง

สุดท้ายพระอังคาร ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าเป็นใครมาจากไหน บ้างก็ว่าเป็นเทพแห่งสงคราม แต่กลับไม่ปรากฏชื่อในคัมภีร์พระเวทยุคเก่า เห็นจะเป็นเทพองค์ใหม่ เพื่อเชิดชูวีรกรรมของวีรกษัตริย์พระองค์ใดองค์หนึ่งในยุคหลังก็เป็นได้

เรื่องราวของเทพนพเคราะห์ในนิยายปรภณมนี้ มีลักษณะพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ทุกอย่างไม่ผิดเพี้ยน มีรักโลกโกรธหลง ชิงรักหักสวาทเหมือนมนุษย์เดินดิน จึงชวนให้คิดเห็นไปว่า ผู้ที่สร้างเทพนพเคราะห์คงมิใช่ใครอื่นนอกจากมนุษย์นี้เอง หรือว่านี่คือการพยายามสร้างสังคมในอุดมคติยุคแรกเริ่มของมนุษย์ พุดง่าย ๆ คือสร้างโลกยูโทเปียไว้ให้เห็นว่า ยังมีอีกโลกหนึ่งซึ่งแตกต่างจากโลกมนุษย์

แต่ไม่รู้เป็นอย่างไร เริ่มต้นเป็นลำไม้ไผ่พอเหลาลงไปเป็นก้านไม้ขีด

สิ่งหนึ่งซึ่งเหล่าเทพนพเคราะห์แตกต่างกันจากมนุษย์เดินดินคือ มีชีวิตเป็นอมตะ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดูพระราหูเป็นตัวอย่าง ถูกจักรพระนารายณ์ขาดเสียครึ่งตัว ยังมีชีวิตอยู่ได้ นี่ลองเป็นคนแบบเรา ท่านเป็นได้กลับบ้านเก่าไปขายถ่านนานแล้วจะมีก็แต่กระสือที่คล้ายคลึงกับพระราหูหน่อย แต่รายนี้เล่นถอดเครื่องในติดตัวไปด้วย

ไม่รู้ว่าเทพนพเคราะห์ได้รวมตัวกันแท้ก็ทีมตั้งแต่สมัยไหน อาจจะเป็นพัฒนาการเสียมากกว่า เริ่มต้นจากจับองค์ไหนประจำทิศนั้น และคงจะสับเปลี่ยนกันหลายครั้งจนกว่าจะลงตัว เพราะเรื่องเล่าในตำนานปุราณของอินเดีย ก็โยงหน้าโยงหลังจนดูสับสน สุดท้ายมาสมบูรณ์ลงตัวดังที่เราู้กันในปัจจุบัน

สมัยต่อมา เรื่องราวของเทพนพเคราะห์น่าจะมียุติพลมากขึ้น พรหมณ์ผู้มีการศึกษา จึงแต่งคัมภีร์ขึ้นมาเรียกว่า โหราศาสตร์ทักษา โดยขึ้นบอกว่าเทพนพเคราะห์เหล่านี้ มีอิทธิพลต่อความเป็นไปในดวงชะตาของสรรพสิ่งโดยเฉพาะมนุษย์ สามารถบันดาลให้คุณให้โทษแก่สรรพสิ่ง

คัมภีร์โหราศาสตร์ทักษามี ๒ ระบบ

หนึ่งนั้นเรียกว่า **อัชโตรีทศา** กำหนดดาวเคราะห์ ๘ ดวง ทำหน้าที่ผลัดเปลี่ยนกัน แต่ละดวงมีกำลังของปีที่ส่งอิทธิพลต่อชะตาแตกต่างกัน แต่ละดวงมีกำลังมากน้อยแตกต่างกันไป โดยนับรวมกันแล้วครบ ๑๐๘ ทุกครั้งไป

อีกหนึ่งนั้นเรียกว่า **วิมโตรีทศา** กำหนดดาวเคราะห์ ๙ ดวง ด้วยการเพิ่มพระเกตุ

ขึ้นมาอีกหนึ่งดวง กำลังของแต่ละดวงแตกต่างกันออกไป โดยนับรวมกันแล้วได้ ๑๒๐ ปี ที่แปลกกว่าคัมภีร์แรกคือ กำหนดให้ดาวเคราะห์ทั้ง ๙ หมุนเวียนไปตามจักรราศีทั้ง ๙ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ฤดู ด้วยความละเอียดของเนื้อหา คัมภีร์ วิมโตรีทศา จึงเป็นที่นิยมมากกว่าคัมภีร์แรก

คติความเชื่อเทพนพเคราะห์ตามตำราทั้งสองเมื่อเข้าสู่ประเทศแถบสุวรรณภูมิ เป็นที่ตื่นตาตื่นใจยิ่งนัก เพราะคนบริเวณนี้ยังเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน ยังไม่มีพัฒนาการไปถึงจุดสูงสุดเหมือนอินเดียสมัยนั้น จึงถอดรัศมีเข้ามาบ้าง บางแห่งพัฒนาเข้ากับความเชื่อของตน บางแห่งถอดมาทั้งดุ้น แต่พอสืบสาวเทียบเคียงกันก็ไม่ต่างกันมากนัก อารยธรรมอินเดียที่ถาโถมเข้าสู่ประเทศแถบสุวรรณภูมิยุคนี้แตกต่างจากอารยธรรมอเมริกันที่ครอบงำในสังคมปัจจุบันมากนัก กล่าวคืออารยธรรมอินเดียมีลักษณะสร้างเสริมเติมเต็มด้านจิตใจ และสามารถต่อยอดกลายเป็นภูมิปัญญาของแต่ละชนชาติได้ แปลความแบบง่ายๆ คือเป็นการให้เปล่าไม่มีลิขสิทธิ์ปิดกั้น ผู้รับสามารถนำไปต่อยอดกลายเป็นวัฒนธรรมของชาติตนได้เลย ไม่มีฟ้องร้องเอาผิดทางกฎหมายแต่อย่างใด

ขณะที่อารยธรรมอเมริกันเป็นการให้แบบยึดเยียด กล่าวคือผู้รับทำหน้าที่เสพเพียงอย่างเดียว หน้าที่บ่อนคือผู้ให้ ยิ่งเสพยิ่งเพลิดเพลิดเพราะผู้บ่อนคิดหาวิธีการพิสดารพันลึกไปเรื่อย เรียกว่าเป็นการครอบงำทางความคิด เมื่อเสพจนติดจึงไม่สามารถสร้างภูมิปัญญาให้แก่ตน ดูสังคมไทยปัจจุบันก็เห็นภาพชัดแล้ว

เมื่อเสพอารยธรรมอเมริกัน พวกปัญญาชนคนรุ่นใหม่จึงมองว่า อารยธรรมอินเดีย ล้าสมัย เชื่อถือไม่ได้เพราะไม่มีเหตุผล ไม่เป็นวิทยาศาสตร์เหมือนเทคโนโลยี ที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกสิ่งอย่าง

เมื่ออารยธรรมอเมริกันเข้ามา อิทธิพลความเชื่อเรื่องเทพนพเคราะห์แบบอินเดียก็ หดหายไป เพราะเทคโนโลยีแบบใหม่ สามารถตอบคำถามทุกอย่าง เรื่องราวของเทพเหล่านี้ จึงค่อยหดหายไปกลายเป็นตำนานโบราณ ค่อยให้คนสนใจเข้าไปศึกษาสืบค้น

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๗ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

สำหรับเดือนธันวาคม ของทุกปีจะมีวันพิเศษของปวงชนชาวไทย ในวันที่ ๕ ซึ่งเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช วรสารฯ จึงได้อัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์มาขึ้นปกและที่ปกหน้าด้านใน ก็จะมีอาศิรวาทถวายพระพร พร้อมพระบรมฉายาลักษณ์ที่น่าประทับใจยิ่ง สำหรับท่านผู้อ่านเก็บไว้ดูตราบนานเท่านาน

เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระบรมราชโองการให้จัดพิธีถวายพระเพลิงพระศพ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก พระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับเป็นงานใหญ่และสำคัญของชาติ ที่ทั้งพระสงฆ์และญาติโยมร่วมใจกันแสดงความอาลัยรัก ส่งเสด็จพระองค์สู่พระนิพพาน คณะสงฆ์วัดจากแดง ก็ได้ไปร่วมถวายดอกไม้จันทน์ ที่วัดอาษาสงคราม วัดที่ทางคณะสงฆ์จัดให้เป็นที่ถวายดอกไม้จันทน์เผาพระศพ อ่านเรื่องและดูภาพได้ที่คอลัมน์ **ใต้ฟ้าวัดจากแดง** และเชิญอ่านบทไว้อาลัยส่งเสด็จสมเด็จพระญาณสังวรพร้อมชมพระรูปได้ที่ปกหลังด้านใน

บทความในฉบับนี้มีความเข้มข้นและจับใจ นับตั้งแต่เรื่อง **ความไม่ประมาท** ของพระอาจารย์มหาประนอม ธมมาลังกาโร นับเป็นวาระอันสมควรที่ลงบทความนี้ เพราะในช่วงวันหยุดยาวในทุกเทศกาล ก็จะมีอุบัติเหตุและผู้เสียชีวิตมากมาย แม้ทางรัฐบาลจะหาทางป้องกันอย่างเข้มงวด ก็ช่วยอะไรไม่ได้มาก เหตุเกิดจากความประมาทนั่นเอง ความประมาทเป็นภัยอันน่ากลัวที่สุด ที่เป็นเหตุของความหายนะตั้งแต่น้อยไปจนถึงมาก

อีกบทความหนึ่ง ที่อยากจะชวนอ่านคือ **ภัยของพุทธศาสนา** เป็นเรื่องสำคัญ ที่นอกจากจะไม่ควรประมาทแล้ว ยังควรให้ความใส่ใจอีกด้วย เพราะภัยต่างๆ มันคืบคลานเข้ามาบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่ภัยจากศาสนาอื่น รวมทั้งภัยจากลัทธิที่ผิดเพี้ยนกลายเป็นพันธุ์ สัทธรรมปฏิรูป ฯลฯ ผู้เขียนบทความเรื่องนี้มีความใส่ใจและตระหนักในปัญหานี้อย่างมาก จึงได้ตั้งใจเรียบเรียงเรื่องราวต่างๆ มาประกาศให้ชาวพุทธทั้งหลายให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อจะได้ไม่ประมาทในเรื่องนี้

เนื่องจากบทความในฉบับนี้แต่ละเรื่องมีความยาวพิเศษ จึงจำเป็นต้องยกคอลัมน์

ตำนานคาถาพระอรหันต์ ๘ ทิศ (๓) (Ph.D., University of Kelaniya)

วิเทศทัยย์

● กรีนนำแต่บทแรกแล้วว่า เทพนพเคราะห์ เป็นสินค้านำเข้ามาจากอินเดียประเทศ โดยผ่านประเทศเพื่อนบ้านคือพม่า ก่อนที่จะกลายเป็นไทยแท้ในภายหลัง หากจะเปรียบเทียบวงจรชีวิตก็จะมีลักษณะประมาณว่า ถือกำเนิดเกิดขึ้นบนแผ่นดินภารตประเทศ มาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่พม่า ก่อนที่จะเข้าใกล้วัยชราจึงย้ายมาอยู่ประเทศไทย โดยเฉพาะดินแดนภาคเหนือในชื่อวาล้านนา

อีกกระแสหนึ่งบอกว่า เทพนพเคราะห์ ไม่เข้าประเทศพม่ารามัญ ผ่านเลยมาเติบโตที่อาณาจักรขอม ก่อนที่จะย้ายขึ้นเหนือผ่านล้านช้างก่อนที่จะไปแตกหน่อแยกออกที่ล้านนา

ประเด็นหลังนี้หากมีเวลาค่อยมาว่ากัน หากวิเคราะห์ตอนนี้เห็นจะกลายเป็นหนังสือกำลังภายใน

ย้อนกลับมาประเทศพม่าจับความตั้งแต่ก่อนการเข้ามาของอารยธรรมอินเดีย อาณาจักรดั้งเดิมของพม่านั้นเรียกชื่อว่าศรีเกษตร คนพม่าเรียกว่าทาเขยิตตยา กลุ่มชนที่ครอบครองอาณาจักรโบราณแห่งนี้เรียกว่าปยู มีเชื้อชนชาติพม่าที่เราเข้าใจกัน เมืองหลวงของอาณาจักร

ศรีเกษตรนั้นตั้งอยู่บริเวณเมืองแปรเก่า ริมแม่น้ำอิรวดี

ชาวศรีเกษตรมีความเชื่อเรื่อง “นัต” บ้างก็ว่าเทวดาพื้นเมือง บ้างก็ว่าวิญญาณพระมหากษัตริย์ บ้างก็ว่าผีบรรพบุรุษ แต่หลักฐานตรงกันคือ นัตเหล่านี้ทำหน้าที่ปกปักรักษาอาณาจักรศรีเกษตร มีทั้งหมด ๓๙ ตน โดยนัตตั้งจาหรือพระอินทร์เป็นใหญ่กว่านัตทั้งปวง

นอกจากนั้น ชาวศรีเกษตรยังนับถือพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ด้วย สังเกตได้จากงานด้านศิลปกรรมทั้งหมด สร้างขึ้นเนื่องในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเฉพาะเจดีย์ลักษณะต่างๆ ส่วนงานประติมากรรมส่วนหนึ่งดังเช่นพระพุทธรูปและเทวรูป สร้างขึ้นในศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาแบบมหายาน

ด้านคติความเชื่อทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์นำเข้ามาจากอินเดียโดยตรง เพราะหลักฐานทางศิลปกรรมและประติมากรรมอ้างว่า ถอดแบบมาจากศิลปะคุปตะและศิลปะปาละ

ไม่มีหลักฐานทราบชัดว่าพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลแทรกซึมเข้าไปสู่วิถีชีวิตของชาวศรีเกษตรมากนักน้อยเพียงใด

จึงสันนิษฐานว่าน่าจะผสมกลมกลืนกับความเชื่อดั้งเดิม โดยไม่มีศาสนาใดสำคัญเหนือศาสนาอื่น

ผู้เขียนเห็นว่าเทพนพเคราะห์น่าจะเข้ามาสู่อาณาจักรศรีเกษตรเช่นเดียวกัน แต่คงไม่สามารถแข่งขันความนิยมของพวกนี้ได้ จึงเป็นที่รู้จักอยู่ในวงจำกัดโดยเฉพาะพวกพราหมณ์ทำพิธี

ประเด็นหนึ่งน่าศึกษาคือ แต่ก่อนการนับถือันต์เป็นไปตามความเชื่อของแต่ละพื้นถิ่น ไม่มีนิตใดยิ่งใหญ่กว่ากัน แต่ต่อมามีการปฏิรูปหน้าที่นิตแต่ละตนเสียใหม่ โดยแต่งตั้งให้พระอินทร์เป็นใหญ่เหนือันต์ทั้งปวง ตรงนี้น่าจะเป็นนัยชี้บอกว่าเป็นการปรับตัวเพื่อสู้กับแนวคิดเทพนพเคราะห์ของพราหมณ์ได้หรือไม่

ครั้งเมื่ออาณาจักรศรีเกษตรล่มสลายไปอาณาจักรพุกามของชาวพม่าก็เข้ามาแทนที่ และสามารถสร้างอารยธรรมยิ่งใหญ่เสมอแหล่งอารยธรรมแห่งหนึ่งของโลก อาณาจักรพุกามนั้นเลียนแบบอาณาจักรศรีเกษตรแทบทุกอย่าง เพิ่งจะมาปรับปรุงดัดแปลงให้เป็นเอกลักษณ์ของตนภายหลัง

อาณาจักรพุกามมาถึงความเจริญสูงสุดเมื่อมีการนำพระพุทธศาสนาแบบมอญเข้ามาปฏิรูปบ้านเมือง เพราะมอญสมัยนั้นโด่งดังแพร่หลายด้านพระพุทธศาสนา ถึงกลับมีตำนานกล่าวไว้ว่าพระพุทธโฆษาจารย์ พระอรธกถาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ผู้มีใช้คนอื่นแต่เป็นคนมอญร้อยเปอร์เซ็นต์

เรื่องแบบนี้ผู้เขียนเจอกับตัวเองมาแล้ว สมัยอยู่ศรีลังกาได้มีพระมอญนำเสนอประวัติของพระพุทธโฆษาจารย์ โดยเน้นย้ำว่าท่านเป็นชาวมอญ และอธิบายรายละเอียดว่าเหตุที่ท่านแตกฉานในพระไตรปิฎก เพราะอาณาจักรมอญสมัยนั้นมีพระสงฆ์นักปราชญ์จบปิฎกไตรย์เป็นจำนวนมาก

เมื่อนักศึกษาต่างประเทศตั้งประเด็นเห็นต่าง พระมอญที่ร่วมสัมมนาต่างพากันยืนยันเสียงแข็งไม่ยอมลดราวาศอก เพื่อให้บรรยากาศเป็นไปด้วยดีหัวหน้าสัมมนาจึงสรุปว่าพระพุทธโฆษาจารย์เป็นมอญไม่ต้องสงสัย

แต่นี้ไปอย่าได้สงสัยอีกเลยว่าพระพุทธโฆษาจารย์เป็นชาวมอญหรือไม่

เมื่อพระพุทธศาสนาจากอาณาจักรมอญเข้าไปมีส่วนร่วมต่อคติความเชื่อของผู้คนในอาณาจักรพุกามนั้น ปรากฏว่าคติศาสนาพราหมณ์ก็ติดตามไปด้วย โดยมีอิทธิพลต่อสถาบันคนชั้นสูง ในขณะที่พระพุทธศาสนาส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนชนรากหญ้าเป็นหลัก

คติความเชื่อแบบพราหมณ์ในอาณาจักรพุกามที่เด่นชัดคือเรื่องโหราศาสตร์ ชาวพม่าเชื่อว่าเทพนพเคราะห์ของพราหมณ์นั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงชะตาชีวิตของมนุษย์ เพราะทุกองค์ล้วนได้ประทานพรโดยตรงจากพระอิศวรเป็นเจ้า จึงมีฤทธาภาพมหาศาล ประกอบมีการนำเอาเรื่องราวของเทพนพเคราะห์ไปแต่งผสมกับตำราโหราศาสตร์ จึงทำให้เทพนพเคราะห์เป็นที่รู้จักแพร่หลายของคนทุกชนชั้น

ต่อมาความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ผสมกับ เทพนพเคราะห์ได้อย่างเหนียวแน่น จึงมีการ แต่งเนื้อหาขึ้นอีกหลายอย่าง ทำนองว่าเป็น การเพิ่มพลังความขลังให้สมเหตุสมผล ด้วยการเพิ่มกำลังวันให้เทพนพเคราะห์อย่างเป็น รูปธรรม และมีวิธีการนับกำลังวันโยกย้ายไป ตามจักรราศีอย่างถูกต้องแม่นยำ นอกจากนี้ มีพิธีส่งเทพนพเคราะห์ด้วยนัยว่าเป็นการ สรรเสริญเพื่อแก้เคล็ด

พิธีกรรมส่งเทพนพเคราะห์เห็นจะเป็นที่ รู้จักแพร่หลายหลายร้อยปี จึงมีผู้ฉลาดได้ รวบรวมพิธีกรรมและแต่งพระคาถาร้อม รวบรวมเป็นหนังสือในชื่อว่าคัมภีร์มหาทักษา หรือคัมภีร์โหราศาสตร์ทักษา และมีการ ศึกษาสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุนั้น เทพนพเคราะห์ของอินเดีย จึงกลายรูปเปลี่ยนร่างเป็นชาวพม่า ด้วยประการ ฉะนั้น

สำหรับพิธีส่งเทพนพเคราะห์ตามคัมภีร์ มหาทักษานั้น ประกอบด้วยเครื่องบูชาและ การสวดพระคาถา เครื่องบูชาคือ อาหาร หวานคาว ผลไม้และหมากพลูบุหรี จากนั้น นิมนต์พระแก้วรูปให้สวดพระคาถาตาม กำลังวัน ดังนี้

- ๑) พระอาทิตย์สวดอุเทตะยัญฯ ๖ จบ
- ๒) พระจันทร์สวดยันทุนมิตติงฯ ๑๕ จบ
- ๓) พระอังคารสวดยัสสานุภาวะโตฯ ๘ จบ
- ๔) พระศุกร์สวดยัสสานุสรเนนาปีฯ ๒๑ จบ
- ๕) พระเกตุสวดชยันโตฯ ๕ จบ
- ๖) พระพุธสวดสัพพาสีวิสะฯ ๑๗ จบ

- ๗) พระราหูสวดกินนุสันตระระฯ ๑๒ จบ
 - ๘) พระพฤหัสบดีสวดปุเรนตัมโพธิฯ ๑๔ จบ และ
 - ๙) พระเสาร์สวดยะโตหังภะคินิฯ ๑๐ จบ
- นอกจากนั้นในพิธีกรรมต้องปักธงพระ-
อรหันต์ ๘ ทิศ ประกอบด้วย

๑. พระพุทธเจ้าประจำกึ่งกลาง
๒. พระโมคคัลลานะประจำทิศเหนือ
๓. พระราหูประจำทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
๔. พระโกณฑัญญะประจำทิศตะวันออก
๕. พระเรวตะประจำทิศตะวันออกเฉียงใต้
๖. พระสารีบุตรประจำทิศใต้
๗. พระอุบาลีประจำทิศตะวันออกเฉียงใต้
๘. พระอานนท์ประจำทิศตะวันตก และ
๙. พระควัมปติประจำทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

ประเด็นน่าสนใจคือ การปักธงพระอรหันต์ ๘ ทิศ

ถามว่า พระอรหันต์ ๘ ทิศเข้ามาเกี่ยวข้องกับพิธีส่งเทพนพเคราะห์ได้อย่างไร

ตอบว่า น่าจะเกิดขึ้นภายหลัง โดยเฉพาะ เมื่อพราหมณ์เริ่มหมดบทธบาท กล่าวคือเมื่อ พราหมณ์หมดบทธบาท พระสงฆ์ก็เข้ามาทำหน้าที่แทนพวกพราหมณ์ โดยเฉพาะพิธีกรรม น้อยใหญ่ของพวกพราหมณ์ พิธีส่งเทพนพ-
เคราะห์ก็เช่นเดียวกัน เดิมพระสงฆ์อาจจะ เลียนแบบพิธีกรรมพราหมณ์ทุกอย่าง แต่ ครั้นต่อมาคงเห็นว่าพุทธานุภาพและสาวกา-

นุภาพมีดีกว่าเทพนพเคราะห์ จึงแต่งพระคาถาตามคติความเชื่อของพระพุทธศาสนา แทรกเข้าไปในพิธีกรรม พร้อมจัดวางพระอรหันต์เพื่อให้มีส่วนร่วมในพิธีกรรม

ต่อมาได้พากันรวบรวมความรู้เรื่องโหราศาสตร์แล้วแต่งเป็นตำราในชื่อว่าคัมภีร์มหาทักษา เนื้อหาในคัมภีร์แรกเริ่มนั้น อาจให้ความสำคัญเทพนพเคราะห์เป็นหลัก แต่ครั้งต่อมาได้สอดแทรกคติความเชื่อของพระพุทธศาสนาเข้าไป จนกลายเป็นว่า พิธีกรรมของพราหมณ์แปลงร่างกลายเป็นพุทธศาสนา

ประเด็นต่อไปคือ ผู้แต่งใช้เกณฑ์อันใดในการจัดพระอรหันต์ ๘ รูป ให้ประจำทั้ง ๘ ทิศ จะบอกว่าแต่ละรูปมีฤทธิ์เสมอเทพ

นพเคราะห์ก็ไม่น่าจะใช้ เพราะประวัติของพระอรหันต์แต่ละรูปไปคนละทิศละทางกับเทพนพเคราะห์ของพราหมณ์ อีกประการหนึ่งพระอรหันต์ ๘ รูป ก็ไม่ได้โดดเด่นด้านการใช้ฤทธานุภาพ จะมีบ้างก็เพียงพระโมคคัลลานะและพระควัมปติ

ประเด็นนี้คงทิ้งไว้ให้ท่านผู้รู้ชานไขต่อไป

ครั้งวัฒนธรรมและคติความเชื่อของพม่าเข้ามามีอิทธิพลต่อหัวเมืองเหนือ กล่าวคืออาณาจักรล้านนา ก็ยอมเป็นธรรมดาว่าคนไทยทางหัวเมืองเหนือต้องรับมาปฏิบัติและดัดแปลงให้เข้ากับคติความเชื่อของตน (ตอนหน้ามาว่าถึงอาณาจักรล้านนา)

พ ถ่านานกาลา ระอรหันต์ ๘ ทิศ (๔) วิเทศภัย

ก่อนที่จะชี้ตัวว่าใครเป็นผู้แต่งคาถาพระ-
อรหันต์ ๘ ทิศ เห็นสมควรพาท่านทั้งหลาย
ย้อนไปดูเหตุการณ์บ้านเมือง และคติความ
เชื่อของผู้คนบนดินแดนล้านนาเสียก่อน โดย
เฉพาะช่วงระยะเวลาก่อนการประดิษฐาน
พระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างมั่นคงถาวร ใน
รัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. ๒๐๒๐)
ถามว่า เหตุใดต้องย้อนถอยหลังไปไกล
ขนาดนั้น

ตอบว่า เพราะคติความเชื่อของชนเผ่าดั้งเดิม
ก่อนเกิดอาณาจักรล้านนามีผลเป็น
อย่างต่อคนรุ่นหลัง โดยเฉพาะคาถา
พระอรหันต์ ๘ ทิศ ซึ่งพาท่านทั้งหลาย
กำลังติดตามกันอยู่

บริเวณหัวเมืองเหนือของไทยโบราณนั้น
เป็นที่อยู่อาศัยของชนชาวลัวะ ซึ่งเป็นลูก
หลานของปู่เจ้าลาวจก โดยกระจายกันอยู่
บริเวณแม่น้ำปิง-วัง-ยม-น่าน แต่ละกลุ่มต่าง
สร้างบ้านแปลงเมืองเล็กบ้างใหญ่บ้างตามขีด

ความสามารถ และต่างอาศัยช่วยเหลือกันใน
ลักษณะเครือญาติ โดยเฉพาะการแต่งงาน
เกี่ยวดองกันในฐานะญาติพี่น้อง นอกจากนี้
เป็นการรักษาฐานทางตระกูลแล้ว ยังเป็นการ
สร้างความมั่นคงทางการเมืองด้วย

เมืองที่รู้จักกันเป็นอย่างดี ได้แก่ เมือง
สุวรรณโคมคำ เมืองหิรัญนครเชียงแสน เมือง
หริภุญชัย เมืองแพร่ เมืองน่าน ฯลฯ รวมไปถึง
ถึงเมืองเล็กเมืองน้อย อย่างเช่น เมืองมิกสังฆ-
นคร เมืองปุริมนคร เมืองอวิทูรนคร เมือง
รัมมนคร เป็นต้น

เมืองน้อยใหญ่เหล่านี้ต่างนับถือพราหมณ์
พุทธและผีควบคู่กันไป

สำหรับพราหมณ์นั้นเท่าที่สังเกตมักปรากฏ
เห็นในลักษณะของฤๅษี ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้
แนะนำให้กษัตริย์สร้างเมืองน้อยใหญ่ พร้อม
ทั้งแนะนำให้รู้จักประยุกต์ใช้หลักจักรวาลวิทยา
ตามคติความเชื่อของฮินดูด้วย สังเกตได้จาก
การยกตอয়ตุงให้เป็นศูนย์กลางในการสร้าง

เมืองเชียงราย และการเลือกดยุสเทพให้เป็นศูนย์กลางในการสร้างเมืองเชียงใหม่ ซึ่งไม่ต่างจากเขาพระสุเมรุ ตามคติจักรวาลของฮินดูเลย

นอกจากนั้น **พราหมณ์หรือฤๅษี** ยังแนะนำ กษัตริย์ให้รู้จัก**ระบบทักษา** คือการจัดวางทิศทางการสร้างเมืองด้วย รวมถึงเทวดาประจำทิศทั้งแปด หรือเทพนพเคราะห์ตามหลักโหราศาสตร์ของฮินดู ความเชื่อเช่นนี้ส่งผลอย่างสูงต่อการสร้างเมืองเชียงใหม่ของพญาเม็งรายภายหลัง

ระบบทักษายังแทรกซึมเข้าไปมีอิทธิพลต่ออาคารสิ่งก่อสร้างศาสนสถานด้วย คติความเชื่อเรื่องทิศในหัวเมืองเหนือเห็นจะทรงอิทธิพลสูงต่อสังคม เพราะแม้พญาเม็งรายจะรวบรวมหัวเมืองน้อยใหญ่เป็นหนึ่งเดียวภายใต้อาณาจักรล้านนาก็จริง แต่ก็ไม่สามารถละทิ้งคติความเชื่อเรื่องระบบทักษาได้เลย

ส่วนความเชื่อของพระพุทธศาสนาเห็นจะเป็นเรื่อง **เสาอินทิล** หรือ **หมุด** ของ **พระอินทร์** เหตุผลคือพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญพระอินทร์เป็นหลัก อาจเป็นเพราะต้องการลดทอนอิทธิพลของพวกพราหมณ์ก็เป็นได้ ความจริงเสาอินทิล ก็คือเสาหลักเมืองหรือแก่นแกนของขุนเขาพระสุเมรุตามหลักความเชื่อของฮินดูนั่นเอง เพียงแต่พระพุทธศาสนายกพระอินทร์ให้เป็นใหญ่อยู่เหนือขุนเขาพระสุเมรุแทนพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของเท่านั้น

หรืออีกนัยหนึ่งอาจได้รับคติความเชื่อมาจากลังกา เพราะหลักฐานในคัมภีร์มหาวงศ์ได้แสดงให้เห็นราชานุภาพของพระเจ้าพุทธคามณีไว้ว่า พระองค์ทรงปักทอกไว้บนแผ่นดินเพื่อทำพิธีสร่งสนาน เมื่อเสร็จพิธีแล้วไม่สามารถ

ขยับเขยื้อนหรือถอนขึ้นได้ จึงโปรดให้สร้างเจดีย์ครอบไว้ เพื่อเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความมั่นคง คติความเชื่อเช่นนี้น่าจะส่งผลต่อ กษัตริย์ชาวพุทธตลอดหัวเมืองเหนือทั้งสิ้น ทั้งปวงก็เป็นได้

ด้านตำนานเขาอินทิลได้กล่าวที่มา และความสำคัญไว้ว่า พระอินทร์ได้มีพระบัญชาให้ยักษ์กุมภภนต์สองตนนำเอาเสาอินทิล “หามลงมาไว้เหนือแท่นอันประเสริฐ แล้วหื้อเขาทั้งหลายได้สักการบูชาทั้งวันแฉด อย่าหื้อขาดเทอะ ที่นั่นไทยและลัวะทั้งหลาย เขาก็ชวนกันสักการบูชา ด้วยข้าวตอกดอกไม้ เทียนทั้งวันบ่หื้อขาดสักวัน เยียะตั้งพระอินทร์หากส่งลงมานั้นแท้แล”

หลักฐานดังกล่าวข้างต้น น่าจะเป็นการช่วงชิงอำนาจกันระหว่างพราหมณ์กับพุทธเป็นแน่

นอกจากพุทธศาสนาแบบเถรวาทแล้ว พุทธศาสนาสายมหายานก็เป็นที่ยึดกันดีของชาวเมืองเหนือ ก่อนการสถาปนาอาณาจักรล้านนา ส่วนมหายานจะเข้ามาสู่หัวเมืองเหนืออย่างไรนั้นคงไม่สามารถพิสูจน์ได้ คติความ

เชื่อหลายอย่างของมหายานได้ผสมแทรกกับคติความเชื่อดั้งเดิม จนกลายเป็นประเพณีอันโดดเด่น เช่น ประเพณีทานตุ่ง ประเพณีใส่บาตรเพ็งพุทธ พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่แสะย่าแสะ ประเพณีสืบชาติตา ประเพณีส่งนพเคราะห์ และประเพณีขึ้นท้าวจตุโลกบาล เป็นต้น

ส่วนการนับถือผีนั้นน่าจะเป็นอีกความเชื่อหนึ่งซึ่งชาวลัวะให้ความสำคัญ เห็นได้การนับถือดอยสุเทพในฐานะเป็นสถานสถิตดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ชาวลัวะทุกรูปนามต่างพากันเช่นสรวงบูชามีได้ขาด ตรงนี้เห็นว่าน่าจะรับคติเรื่องเขาพระสุเมรุราชของพราหมณ์มาอีกที แล้วผสมกลมกลืนกับความเชื่อดั้งเดิมของตน

อย่างไรก็ตาม ทั้งพราหมณ์พุทธและมีต่างอยู่เคียงข้างกันตลอดมา

ขณะที่ชาวลัวะกำลังอยู่ร่วมกันฉันทันพื้นน้อมอัญแห่งหัวเมืองละโว้ตอนใต้ ก็เคลื่อนย้าย

พลขึ้นเหนือเข้ามายึดครองดินแดนน้อยใหญ่ โดยมีผู้นำนามว่า **พระนางจามเทวี** อันว่านางพญาผู้นี้เป็นชาวมอญนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท เห็นจะเป็นสายเถรวาทแบบเมืองหงสาวดี เพราะภายหลังต่อมาเมื่อโรคห่าระบาดทั่วเมืองหริภุญชัย กษัตริย์ได้อพยพชาวบ้านหนีไปอาศัยเมืองหงสาวดีหลายปี

พระนางจามเทวีนั้นสามารถเข้าตีเมืองหริภุญชัยของพวกลัวะได้ แล้วขยายดินแดนไปอีกหลายเมือง เช่นเมืองเขลางค์นคร เป็นต้น แม้จะนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท แต่พระนางก็ศรัทธาฤๅษีหรือพราหมณ์เช่นเดียวกัน สังเกตได้จากผู้ที่ออกแบบสร้างเมืองหลายต่อหลายเมืองคือฤๅษีนั่นเอง พราหมณ์พวกนี้เห็นทีคงเป็นชาวอินเดีย ที่เดินทางเข้ามาติดต่อกำขายกับคนไทยเป็นแน่ และน่าจะเดินทางขึ้นเหนือเพื่อการค้า และประกาศศาสนาแห่งตน

การสร้างบ้านแปลงเมืองของพระนางจามเทวีนั้น เห็นว่าน่าจะอิงอาศัยคติความเชื่อหลายอย่างเพื่อสร้างความยิ่งใหญ่แก่อาณาจักรแห่งตน โดยพยายามประสานกลมกลืนคติความเชื่อเหล่านั้นให้เป็นเนื้อเดียวกัน อย่างน้อยก็ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ ระบบโหราศาสตร์ สังเกตได้จากคร่าวสร้างเมืองหริภุญชัยนั้น นอกจากถือตามคติความเชื่อแบบพราหมณ์แล้ว พระนางจามเทวียังได้สร้างวัดประจำเมืองขึ้น ๔ วัด ได้แก่ ๑. วัดอรุณญิก-กรัชมการาม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ๒. วัดอาพัทธาราม ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ๓. วัดมหาวนาราม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก และ ๔. วัดมหารัดาราม ตั้งอยู่ทางทิศใต้

การสร้างวัดประจำสี่ทิศเช่นนี้เสมือนเป็นพุทธปราการปกป้องคุ้มครองเมือง

อีกประการหนึ่ง พระพุทธศาสนาแบบพุกามก็มีอิทธิพลต่อหัวเมืองน้อยใหญ่บริเวณนี้ไม่น้อย ความเชื่อเหล่านี้ น่าจะผสมผสานกลมกลืนกัน จนยากที่จะแยกแยะได้ชัดเจนว่าส่วนใดมาจากพม่า ส่วนใดเป็นของแท้ดั้งเดิมของชาวลัวะหรือเถรวาทแบบพระนางจามเทวี

แต่สิ่งหนึ่งที่ยืนยันได้อย่างชัดเจนคือ ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์มหาทักษา ซึ่งพม่าโดดเด่นกว่าใครในบรรดาดินแดนอุษาคเนย์ และชาวหัวเมืองเหนือ น่าจะได้รับอิทธิพลมาทอดหนึ่ง ความเชื่อแบบโหราศาสตร์มหาทักษานี้เอง เป็นต้นเค้าให้เกิดมีคาถาพระอรหันต์ ๘ ทิศ

ผู้เขียนคิดเอาเองคนเดียวว่า คาถาพระอรหันต์ ๘ ทิศ น่าจะมาจากความกลมกลืนกันอย่างลงตัวระหว่างโหราศาสตร์มหาทักษากับคติความเชื่อของพุทธศานามหายาน

อย่าลืมว่าการสร้างบ้านแปลงเมืองนั้น จำเป็นต้องอาศัยโหราศาสตร์มหาทักษา ฤกษ์หลายท่านไม่ว่าจะเป็นวาสุเทพฤกษ์หรือสุกกทันตฤกษ์ ล้วนใช้คัมภีร์นี้เป็นแนวทางในการสร้างเมือง ก่อนที่จะแพร่หลายเข้าสู่วัด ซึ่งกลายมาเป็นความเชื่อในการสร้างศาสนสถานในภายหลัง

ส่วนพระคาถาอรหันต์ ๘ ทิศ ดูเหมือนจะมีความโน้มเอียงไปทางความเชื่อมหายาน อย่างน้อยก็พบเห็นพระคาถาในลักษณะเช่นนี้หลายแห่ง ซึ่งรู้จักกันดีในชื่อว่าธารณี หากเราตรวจสอบเนื้อหาในพระคาถาอย่างละเอียด จะเห็นถึงการจัดวางตำแหน่งพระสาวกอรหันต์สำคัญตามทิศานุทิศ ไม่แพ้วัสดุปบุษมณฑลของพุทธศานามหายานเลย

ถามว่า เหตุใดจึงไม่ฟันธงลงไปว่าคาถาพระอรหันต์ ๘ ทิศ เกิดขึ้นช่วงนี้

ตอบว่า อย่าได้ด่วนใจร้อน เพราะยังมีปัจจัยอีกอย่างที่เป็นตัวตัดสินว่า คาถานี้แต่งขึ้นยุคหลัง

บทหน้าเป็นตอนสุดท้ายแห่งการตามสืบค้นหาพระคาถาอรหันต์ ๘ ทิศ เราท่านจะได้ทราบที่มาที่ไปอย่างชัดเจนมีเหตุผล จะได้หายกลางแคลงใจว่า แท้จริงแล้วคาถานี้แต่งขึ้นเพื่อจุดประสงค์ใด และได้รับแรงบันดาลใจมาจากที่ไหน ไม่แน่ว่าหากทราบความเป็นจริงแล้ว บางที่ท่านอาจจะไม่สวดอีกเลยก็ได้

เปิดเล่ม

ฉบับที่ ๙ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๙

วารสารโพธิยาลัยเดือนนี้มีวันสำคัญในพระพุทธศาสนาหนึ่งวัน คือวันมาฆบูชา ซึ่งเป็นวันเพ็ญในเดือน ๓ บางครั้งจะเป็นวันที่อยู่ใกล้ๆ กับวัน 'วาเลนไทน์' ในคริสต์ศาสนา และคนไทยส่วนหนึ่งก็จะเฉลิมฉลองวันวาเลนไทน์ และสัปดาห์มาฆบูชา โดยเฉพาะวัยรุ่น ก็จะตื่นเต้นกับวันวาเลนไทน์มาก มีการซื้อดอกกุหลาบแดงให้กัน จนกุหลาบแดงมีราคาสูงขึ้นมาก ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ อาจมีราคาสูง ถึงดอกละกว่าพันบาท แม้กระนั้นก็ยังขายดิบขายดี ไม่พอขายด้วยซ้ำไป

ถ้าจะมองว่า วันมาฆบูชาเป็นวันแห่งความรักเช่นเดียวกับวันวาเลนไทน์ ก็สามารถมองได้เช่นกัน เพราะความรักความเมตตาของพระพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์เพื่อแสวงหาโมกขธรรม

เมื่อทรงพบแล้ว ทรงเห็นว่า พระธรรมที่ทรงค้นพบเป็นโลกุตตรธรรม มีความลึกซึ้ง เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจ เพราะเป็นเรื่องเหนือวิสัยของคนทั่วไป แต่เมื่อทรงพิจารณาว่า มนุษย์มีความแตกต่างกันดั่งบัว ๓ เหล่า คือ อุคฆฏิตัญญู (บัวพื้หน้า) วิปจิตัญญู (บัวปริมน้ำ) เนยยะ (บัวที่พร้อมที่จะไหลพื้หน้าต่อไป) จึงทรงสละความสุขสบายส่วนพระองค์หลังจากที่ได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ให้แก่การเผยแผ่พระสัทธรรม ทรงเสด็จดำเนินไปไกลแสนไกลโดยไม่ทรงพริ้งพริ้วกับความยากลำบากพระบาทเหยียบย่ำไปบนพื้นแผ่นดินที่ขรุขระ บนกรวด หินดินทราย หากทรงพบเห็นใครในสายพระเนตร ด้วยพระสัพพัญญุตญาณว่า มีศักยภาพในการบรรลุธรรม ก็จะเสด็จไปโปรดเขาหรือเธอให้ได้มีโอกาสในการบรรลุธรรม พ้นจากบ่วงโลกียวิสัย เข้าสู่พระนิพพาน ทรงทำงานมากกว่าพักผ่อน ทรงบรรทมวันละไม่กี่ชั่วโมง นอกนั้น ทรงอุทิศให้กับผู้อื่น เพราะทรงบรรลุประโยชน์ตนสมบูรณ์แล้ว ไม่ต้องทำอะไรเพื่อพระองค์เองอีก จึงเป็นความรักที่หมดจดบริสุทธิ์สะอาดอย่างแท้จริง

สิ่งที่ทรงทำและทรงเป็น ไม่ใช่ความรักอันยิ่งใหญ่ หรอกหรือ นี่แหละความรักที่แท้จริง ความรักที่ไม่มีพรมแดน ทรงรักทุกคนเสมอกันหมด ดั่งมีพุทธพจน์ที่ว่า **ทรงรักเทวทัตต์** พระญาติผู้เฝ้าปองร้ายพระองค์เท่ากับ **พระราहुล** ผู้เป็นพระโอรสพระองค์เดียวของพระองค์ ความรักของพระพุทธองค์ก็ยิ่งใหญ่ และหาใดเปรียบไม่ได้ อีกแล้ว

หากท่านได้ไปพุทธสังเวชนียสถานให้ครบทุกแห่ง ก็คงจะเห็นถึงความรักอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์ ที่ทรงมีต่อปวงสัตว์ เพราะประเทศอินเดีย หรือชมพูทวีปในยุคนั้น กับยุคนี้ก็ยังมีความคล้ายคลึงกันมาก คือ ผู้คนที่ยังมีความเชื่อฝังแน่นในศาสนาอื่น ไม่ว่าจะเป็ศาสนาพราหมณ์ หรือฮินดู ที่มีศาสนิกมากที่สุด และศาสนาของพวกศาสนาทั้ง ๖ ด้วยเหตุที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่เปรียบมิได้นี้ จึงถือได้ว่า ความรู้สึกสูงส่งเช่นนี้เป็นความรักที่สะอาดที่สุด เท่าที่มนุษย์จะพึงมีได้

ไอ้พิมพา	ราहुล	อย่าขุ่นข้อง
ที่พี่ต้อง	จากกมล	ไปค้นหา
พี่ไม่อาจ	ฝืนหลัก	กลับนิทรา
ภาพชรา	มรณะ	มันปักใจ
ความรักเจ้า	ฤๅบรรเทา	ความมืดทุกข์
รอพี่กลับ	มาปลุก	เจ้าสุกใส
แสวงหา	แสงธรรม	ส่องนำใจ
เป็นพุทธะ	จรัสไว้	ให้โลกเอย ฯ

พวกเราพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ควรได้ตระหนัก และคอยระลึกนึกถึงอยู่เสมอ ถึงความรักของพระพุทธเจ้า ว่ายิ่งใหญ่แค่ไหน ที่เรียกว่า มีพุทธานุสติประจำใจ ชีวิตก็จะมีแต่สิริมงคลเสมอไป แม้จะต้องตายไปเมื่อใด ก็จะมีสุคติภูมิเป็นที่หมายแน่อน

ตำนาน คาถา พระอรหันต์ ๘ ทิศ (ตอนจบ)

คราวที่แล้วได้บอกไว้ว่าก่อนการสร้างเมือง
เชียงใหม่ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการบริหาร
อาณาจักรล้านนานั้น คนหัวเมืองเหนือได้นับถือ
หลากหลายอย่าง โดยเฉพาะเรื่องโหราศาสตร์
มหาทักษาดูเหมือนมีอิทธิพลมากกว่าอย่างอื่น
แม้พระนางจามเทวีผู้อพยพมาจากละโว้เมือง
ใต้ ซึ่งศรัทธาพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่าง
มั่นคง จำต้องโอนอ่อนผ่อนตามคติความเชื่อ
ของชาวเหนือ ดังเช่นการสร้างเมืองตามคติ
มหาทักษาของพราหมณ์ในร่างฤๅษี เป็นต้น

คล้ายหลังพระนางจามเทวีไม่ถึงหนึ่ง
ศตวรรษ กษัตริย์มหาราชแห่งหัวเมืองเหนือ
พระนามว่าพญามังราย (พ.ศ.๑๘๓๙-๑๘๕๕)
ได้ยกทัพมาจากเมืองเชียงรายได้ครองเมือง
หริภุญชัย และหัวเมืองบริเวณตอนเหนือ
และขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง
และสร้างเมืองเชียงใหม่ให้กลายเป็นศูนย์กลาง
การปกครองหัวเมืองเหนือทั้งสิ้นในนามอาณาจักร
ล้านนา

วิเทศนิยาย

ถือว่าเป็นกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่พระองค์แรกใน
ประวัติศาสตร์หัวเมืองเหนือ

พระพุทธศาสนาไหลบ่าเข้าสู่อาณาจักร
ล้านนาสมัยพระเจ้ากือนา (พ.ศ.๑๘๙๙-๑๙๒๙)
โดยได้รับความช่วยเหลือจากพระยาสิทธิแห่ง
อาณาจักรสุโขทัย คราวนั้นผู้เป็นหัวหน้า
สมณทูตนามว่า **พระสมณเถระ** พระเจ้ากือนา
โปรดให้สร้างวัดพระเมืองถวายเป็นที่เมืองหริภุญชัย

อีกสองปีถัดมากษัตริย์แห่งอาณาจักร
ล้านนา ได้นิมนต์พระสมณเถระและคณะเดิน
ทางเข้าเมืองเชียงใหม่ เพื่อเผยแพร่พระพุทธ-
ศาสนาอย่างเต็มรูปแบบ คราวเดียวกันนั้นได้
สร้างวัดสวนดอกไม้ทางทิศตะวันตกของเมือง
เชียงใหม่ถวายเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป
พระรามัญวงศ์ เพราะศึกษาและปฏิบัติตาม
จารีตพระมอญแห่งเมืองพัน

เล่าลือกันว่าพระสงฆ์กลุ่มนี้เป็นพระ-
 อรัณวาสีเคร่งครัดในพระวินัยยิ่งนัก อีกทั้ง
 แดกฉานในพระไตรปิฎกตามธรรมเนียมที่
 สืบทอดมาจากสำนักมหายานแห่งเกาะลังกา

ขยายความอีกนิด พระเจ้าก็โอนามีพระ-
 ราชศรัทธาต่อพระสุมนเถระรูปนี้ยิ่งนัก ถึงกับ
 พระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระมหาสุมนรัตน-
 สามี ขึ้นรับตำแหน่งพระมหาสามีสังฆราช
 องค์แรกของอาณาจักรล้านนาเลยทีเดียว

**อาจมีบางคนถามแทรกขึ้นว่า พระ-
 สังฆราชรูปนี้แต่งคาถาอรหันต์ ๘ ทิศ
 ใช่หรือไม่ ?**

ใจเย็นก่อน พระสังฆราชรูปนี้เป็นจุดเริ่ม
 ต้นแค่นั้นเอง

เมื่อพระสุมนเถระเป็นที่เคารพรักและ
 นับถือของกษัตริย์และเหล่าขุนนางน้อยใหญ่
 แล้ว กษัตริย์ล้านนาจึงมีพระราชโองการให้
 พระสงฆ์ทุกรูปในอาณาจักรล้านนาบวชแปลง
 เป็นคณะสงฆ์รามัญของพระสุมนเถระสิ้น
 เพื่อ “ศาสนาและพระสงฆ์จะได้เป็นรูปแบบ
 เดียวกัน” โดยมีวัดสวนดอกไม่ใช่นวนัยกลาง
 พระสงฆ์ที่บังคับให้บวชแปลงคราวนั้นเรียกกัน
 ว่า **พระพื้นเมือง**

นี่ถือเป็นครั้งแรกที่พระพุทธศาสนาถูก
 สร้างให้เป็นศาสนาแห่งรัฐ

พระสงฆ์พื้นเมืองที่ถูกบังคับให้บวชแปลง
 เป็นคณะสงฆ์รามัญคราวนั้น บางส่วนสมัคร
 ใจอย่างสุจริต ด้วยการเปลี่ยนวัตรปฏิบัติถือ
 ตามพระรามัญวงศ์สิ้น แต่มีบางส่วนอยู่ใน
 สถานการณ์จำใจ แม้บวชและประพฤติตาม
 แบบอย่างพระรามัญวงศ์ก็จริง แต่ความเชื่อ
 ดั้งเดิมที่เคยประพฤติกันมาก็ยังมีการรักษา
 สืบต่อไม่ถึง

หนึ่งในคติความเชื่อเหล่านั้นคือโหราศาสตร์
 แบบพม่าและพิธีกรรมแบบมหายาน

นอกจากนั้นคติความเชื่อของชาวลัวะยัง
 ทรงอิทธิพลอยู่ เป็นเหตุให้กษัตริย์แห่งล้านนา
 ใช้วิธีกลมกลืนให้กลายเป็นเนื้อเดียวกัน ดังเช่น
 ดอยสุเทพเดิมเป็นขุนเขาอันศักดิ์สิทธิ์ของ
 ชาวลัวะ ก็สร้างพระบรมธาตุขึ้นเพื่อเป็นที่
 สักการบูชาของผู้คนทุกหมู่เหล่า ส่วนเสา
 อินทิลซึ่งเป็นแก่นแกนของเมืองตามคติความ
 เชื่อของชาวลัวะ ก็เปลี่ยนความหมายให้กลายเป็น
 พุทธแล้วสร้างขึ้นภายในวัดเจดีย์หลวง
 เหมือนเป็นนัยยะชี้บอกว่าอยู่ภายใต้อำนาจ
 ของพระพุทธศาสนา

ลวงเข้าสมัยพญาสามฝั่งแกนได้เกิดสังฆเภท
 ภายในคณะสงฆ์กลายเป็นเรื่องราวใหญ่โต
 กว่าจะระงับข้อพิพาทได้ก็ย่างเข้าสู่สมัยพญา
 ตีโลกราช (พ.ศ. ๑๙๘๕ - ๒๐๓๑)

สมัยพระเจ้าตีโลกราชนี้มีพระสงฆ์แตกฉาน
 ภาษาบาลีเป็นจำนวนมาก เชี่ยวชาญในคัมภีร์
 พระไตรปิฎกยิ่งนัก สามารถสังคายนาพระ-
 พุทธพจน์เป็นครั้งแรกในประเทศไทย นอกจากนี้
 จะเป็นการสร้างเกียรติยศชื่อเสียงให้แก่สถาบัน
 กษัตริย์ในฐานะเป็นราชูปถัมภ์แล้ว ยังส่งผล
 ให้อาณาจักรล้านนาเป็นศูนย์กลางพระพุทธ-
 ศาสนาขึ้นมาแทนที่อาณาจักรพุกามของพม่า
 รามัญ

คัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์บันทึกชื่อพระ-
เถระหลายรูปผู้แตกฉานในพระปิฎกไตรปิฎก
เช่น พระสุมังคลเถระ พระพรหมทัตเถระ
พระญาณรังสีเถระ พระญาณมงคลเถระชาว
เมืองลำพูน พระญาณลังกาเถระจากเมือง
เชียงราย พระญาณวิลาสเถระจากเมืองเชียงแสน
พระรัตนปัญญาเถระจากเมืองพะเยา พระ-
จันทรังสีเถระจากเมืองลำปาง พระอุปกุตต-
เถระจากเมืองน่าน พระเทวจุฬเถระจากเมือง
สวางคบุรี ฯลฯ

นอกจากนั้นยังปรากฏมีพระเถระผู้โด่งดัง
ด้านการแต่งคัมภีร์ เช่น พระโพธิรังสี ผู้แต่ง
คัมภีร์จามเทวีวงศ์และสังขนิทาน พระ-
พรหมราชปัญญา ผู้แต่งคัมภีร์รัตนพิมพวงศ์
พระรัตนปัญญาผู้แต่งคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์
และพระสิริมังคลาจารย์ ผู้แต่งคัมภีร์เวส-
สันดรทีปนี จักรวาลทีปนีและมังคลัตถทีปนี
 ฯลฯ

พระพุทธศาสนามาเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด
ในสมัยพระเจ้าเมืองแก้ว (พ.ศ.๒๐๓๙-๒๐๖๙)
ทั้งด้านวรรณกรรม สถาปัตยกรรม และ
ศิลปกรรม แต่ขณะเดียวกันคติความเชื่อดั้งเดิม
ก็ดำรงอยู่เคียงคู่พระพุทธศาสนาไม่ห่างหาย
โดยเฉพาะการถือฤกษ์ยามตามหลักโหราศาสตร์
และพิธีสะเดาะเคราะห์สืบชะตาตามคติมหายาน

หลักโหราศาสตร์นั้นคือการสร้างเมืองตาม
คัมภีร์มหาทักษาให้ตรงตามลักษณะทักษิณา-
วัตรของดาวนพเคราะห์ ดังต่อไปนี้

- ๑) ทิศตะวันออกเฉียงเหนือคือพระอาทิตย์
เป็นศรีเมือง
- ๒) ทิศตะวันออกคือพระจันทร์เป็น
มูลเมือง

๓) ทิศตะวันออกเฉียงใต้คือพระอังคาร
เป็นอุตสาหเมือง

๔) ทิศใต้คือพระพุธเป็นมนตรีเมือง

๕) ทิศตะวันตกเฉียงใต้คือพระเสาร์เป็น
กาลกิณีเมือง

๖) ทิศตะวันตกคือพระพฤหัสบดีเป็น
บริวารเมือง

๗) ทิศตะวันตกเฉียงเหนือคือราหูเป็น
อายุเมือง

๘) ทิศเหนือคือพระศุกร์เป็นเดชเมือง
และ

๙) ทิศกึ่งกลางคือพระเกตุเป็นเกตุเมือง
เห็นหรือยังว่าหลักโหราศาสตร์มีอิทธิพล
มากน้อยเพียงใด ไม่ต้องกล่าวถึงชาวบ้านทั่วไป
ว่าจะเชื่อถ้อยยอมตามหลักโหราศาสตร์หรือไม่
แต่บอกได้ว่าโหราศาสตร์แทรกซึมเข้าสู่วิถีชีวิต
ของคนหัวเมืองเหนือทุกรูปนาม

ต่อมาครั้นพระพุทธศาสนานั้นคงถาวร
พระสงฆ์สามารถเป็นอาจารย์สอนสั่งกษัตริย์
ได้ จึงแนะนำให้สร้างวัดตามทิศานุทิศ โดย
ทำนองเลียนแบบคัมภีร์มหาทักษาของพม่า
กล่าวคือ

- ๑) ทิศตะวันตกให้สร้างวัดสวนดอกไม้
- ๒) ทิศตะวันตกเฉียงเหนือสร้างวัดเจ็ดยอด
- ๓) ทิศเหนือสร้างวัดเชียงยืน
- ๔) ทิศตะวันออกเฉียงเหนือวัดชัยศรีภูมิ
- ๕) ทิศตะวันออกสร้างวัดบุพพาราม
- ๖) ทิศตะวันออกเฉียงใต้สร้างวัดชัยมงคล
- ๗) ทิศใต้สร้างวัดนันทาราม และ

๘) ทิศตะวันตกเฉียงใต้สร้างวัดโปธาราม
เมื่อทศน้อยใหญ่มีอิทธิพลต่อชาวเมือง
เหนือเช่นนี้ การเกิดขึ้นแห่งคาถาพระอรหันต์
๘ ทิศ จึงกลายเป็นเรื่องปกตติธรรมตา

เมื่อศึกษาคัมภีร์ปฐมมูลมูลี ซึ่งแต่งขึ้น
โดยนักปราชญ์นิรนามสมัยพระเจ้าเมืองแก้ว
ยิ่งทำให้เห็นว่าคาถาพระอรหันต์ ๘ ทิศ น่า
จะแต่งขึ้นสมัยกษัตริย์พระองค์นี้เป็นแน่
เพราะเนื้อหาของคัมภีร์เล่มนี้กล่าวถึงการกำเนิด
ดาวนพเคราะห์ จักรราศีทั้ง ๑๒ และนักัษตร
ทั้ง ๑๒ นอกจากนั้นยังมีเรื่องราวของฤกษ์
ยามต่างๆ และความเชื่อเรื่องการไหว้พระธาตุ
ประจำปีเกิด ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ล้วนมาจาก
แนวคิดของพระพุทธศาสนาหายาน

ผู้เขียนคิดเห็นว่า ความเชื่อโหราศาสตร์
และพิธีกรรมของพุทธศาสนาหายาน คงมี
อิทธิพลต่อชาวเมืองเหนืออย่างสูง จนเปลี่ยน
รูปแปลงร่างเป็นพิธีสืบชะตา พระสงฆ์นัก
ปราชญ์คงเห็นว่าหากปล่อยให้เป็นเช่นนี้ เห็น
ทีพระพุทธศาสนาจะดำรงคงอยู่มิได้นาน
จึงแต่งคาถาเลียนแบบพิธีกรรมเหล่านี้เสีย
นอกจากเป็นการดิงศรัทธาศาสนิกกลับแล้ว
ยังเป็นการกระตุกเตือนให้เห็นความสำคัญของ
พุทธานุภาพและสาวกานุภาพว่าเหนือกว่าเทวา
านุภาพ

สมัยนั้นตำแหน่งพระอรหันต์สาวกประจำ
ทิศน่าจะยังไม่ลงตัวเหมือนทุกวันนี้ อาจจะ
สลับปรับเปลี่ยนหลายครั้งหลายครา ทั้งนี้
เพื่อความสอดคล้องกับทิศานุทิศ และคาถา
ไม่น่าจะเป็นฉันทัดที่เราเห็นในปัจจุบัน ทั้งหลาย
ทั้งปวงน่าจะมีการขัดเกลาให้สำนวนไพเราะ
ในภายหลัง

เป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ พระสาวก
อรหันต์เหล่านั้นล้วนเป็นสาวกผู้ใหญ่และมีความ
ใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้าเป็นกรณีพิเศษ
และได้รับเอตทัคคะว่าเป็นผู้เลิศแต่ละด้านด้วย
ความเป็นเลิศนี้เองน่าจะถูกลือให้เป็นพระ-
อรหันต์ประจำทิศ เพื่อสามารถยืนยันแข่งขัน
กับเทพนพเคราะห์ของพวกพราหมณ์ดังปรากฏ
ในคัมภีร์มหาทักษา

อย่างไรก็แล้วแต่ การจับพระอรหันต์ให้
ทำหน้าที่ประจำทิศเช่นนี้ถือว่าไม่ถูกต้องตาม
หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากจะไม่
ให้ความเคารพแล้ว ยังเป็นเสมือนดั่งพระ-
อรหันต์ผู้มีคุณธรรมสูงสุดให้ต่ำลงเสมอเพียง
เทพารักษ์หรือโลกบาลเท่านั้น

